

Billede redigeret ud - EMU

Idéhistorie HTX Del A, Forår 2018

Portefølje 1: Almen historie

Historier om vikingerne

Af: Peter M. Nielsen

Indhold

Indledning.....	2
Faglige mål	2
Overvejelser om case.....	2
Skitse til forløb	3
Del 1: Hvad er historie – hvad er historiefaget?	4
Del 2: Kildekritik og historisk metode	4
Del 3: Historiebrug.....	5
Litteratur – og kildeliste.....	7

Indledning

De følgende sider skitserer et introducerende forløb, der omhandler den almenhistoriske dimension i Idéhistorie B. Forløbet er struktureret i tre (indbyrdes afhængige) dele, der ideelt set kaster lys over:

- Hvad er historie – hvad er historiefaget?
- Historisk metode / kildekritik
- Historiebrug

Nedenfor vises en skematisk opstilling af forløbet som det er planlagt at tage sig ud, men som ikke skal læses mere firkantet end som så. Der kan sagtens ændres på længden, inddrages andre kilder, skrues ned eller op for den del, der omhandler gruppearbejde eller på anden måde rettes til. Derefter følger en lidt mere detaljeret beskrivelse af forløbet, hvor jeg forsøger at tegne et billede af de konkrete elementer og overvejelser, forløbet er bygget op omkring.

Formålet er, at eleverne lærer om den valgte historiske periode gennem arbejdet med forskellige emner og kilder, men samtidig, at eleverne introduceres til historiefaget og dets metoder, herunder hvordan vi skal betragte historisk viden og hvordan vi opnår denne viden. Det er ligeledes af stor betydning, at forløbet åbner for refleksion over historikerens (i dette tilfælde elevernes) rolle i analysen og fremstillingen af historien, samt hvordan brugen af historien spiller en rolle for dannelsen af vores historiebevidsthed.

Faglige mål

Forløbet sigter efter at bringe følgende faglige mål i spil:

- analysere konkrete faglige problemstillinger under inddragelse af forskelligartet historisk materiale
- diskutere aktuelle problemstillinger med udgangspunkt i fagets perspektiver, herunder reflektere over mennesket som historieskabt og historieskabende
- demonstrere viden om fagets identitet og metoder¹

Overvejelser om case

Vikingerne og vikingetiden er enemæssigt et godt afsæt til at introducere fagets almen historiske dimension. Emnet plejer at vække en interesse hos eleverne, der bærer ved også ud over forløbets indledende fase.² Vikingetiden som tema er således meningsfuld og engagerende for eleverne, og mange af dem vil fra tidligere skole- og undervisningssammenhænge allerede besidde en vis viden om emnet.

¹ Undervisningsministeriet: Bekendtgørelsen for Idéhistorie B.

² På min skole har der i en årrække været tradition for at starte faget Teknologihistorie med et tværfagligt (med dansk og engelsk) forløb om vikinger.

Skitse til forløb

Lektion	Indhold	Materialer
1	<ul style="list-style-type: none"> • Introduktion til emne og forløb • Indledende skriftlig refleksionsøvelse • Diskussion: Hvor har vi vores viden om vikingerne fra? Hvor lærer vi om historie og hvad former vores historiebevidsthed? 	
2/3	<ul style="list-style-type: none"> • Emneafgrænsninger for gruppearbejdet • Historisk metode: Introduktion til feltet og øvelse med kildekritik på den store Jellingsten – opsamling i klassen 	Olden-Jørgensens begrebsapparat eller anden - måske - lettere tilgængelig tekst/tjekliste til historisk metode og kildekritik. Folkedrab.dk har på deres website en udmærket tjekliste til kildekritik på nettet.
3/4	<ul style="list-style-type: none"> • Gruppearbejde med de valgte emner (og tilhørende kilder) – hvis muligheden byder sig gerne en ekskursion til Vikingskibsmuseet og/eller Trelleborg 	Muligt kildemateriale: Ottar og Wulfstans nordiske rejsebeskrivelser ca. 890. Ibn Fadlan: Om vikingernes (ar-rus') skikke ca. 922. En arabisk købmands beretning om Hedeby ca. 950. Uddrag af Widukinds Sakserkrønike – Harald Blåtand og Poppo.
5/6	<ul style="list-style-type: none"> • Gruppearbejde færdiggøres • Præsentationer 	
7/8 (9/10)	<ul style="list-style-type: none"> • Præsentationer • Film om Jellingmonumentet • Perspektiverende del om brugen af vikingerne gennem historien 	DR K: https://www.youtube.com/watch?v=S3pNFJIdk2 Eksempler på historisk brug af vikingetiden. Tekst fra Danmarkshistorien.dk om historiebrug.

Del 1: Hvad er historie – hvad er historiefaget?

Formålet med den indledende skriveøvelse er aktivere elevernes forforståelse om emnet ved at lade dem reflektere over spørgsmålene: Hvem var/er vikingerne? Hvad var/er vikingetiden? Hvor møder vi vikingerne?

Der ud over vil øvelsen give et fingerpeg om hvad og hvor meget eleverne reelt har af kendskab til perioden. Øvelsen bruges så som afsæt til en diskussion om hvad historie er. Konkret skal denne diskussion tydeliggøre, at der er forskel på historien om vikingetiden og fortiden, og at der findes flere historier om fortiden.

Med udgangspunkt i Jenkins skal eleverne bibringes en forståelse for adskillelsen mellem *fortiden* og *historien* – at fortiden er forbi og at den kun kan rekonstrueres (eller konstrueres).³

Historikerne beskriver ganske rigtigt ikke virkeligheden som den var. De beskriver den heller ikke objektivt. Fortiden er, som nævnt, overstået og kan ikke genetableres. Genskabelsen (eller forsøget på det) eller erkendelsen af fortiden sker altid ud fra et subjektivt perspektiv.

Men selv om viden er konstrueret, er der med Kjeldstadlis ord ikke tale om en vilkårlig konstruktion.⁴ Konstruktionen har en forbindelse tilbage til den fortidige virkelighed, og det er heller ikke alle konstruktioner der har gyldighed. Det har altså betydning, hvordan fortiden transformeres til historie, og det er ikke ligegyldigt på hvilke måder fortiden tolkes og fremstilles.

I forhold til hvordan vi når frem til kundskaber om fortiden – og som overgang til forløbets næste del - kan det således være brugbart at inddrage Kjeldstadlis model om historie som fortid, forskning og fortælling.⁵

De flader som diskussionen har berørt kan også inddrages i forløbets sidste del, der omhandler historiebrug og vikingetiden som kollektiv erindring.

Del 2: Kildekritik og historisk metode

Denne del af forløbet har til hensigt at introducere eleverne for historisk metode og at lade dem arbejde kildekritisk med udvalgte kilder i forhold til forskellige vinkler på vikingetiden. I forbindelse med den indledende skriveøvelse har der givetvis materialiseret sig nogle vinkler på perioden, som eleverne har mere øje for end andre, og som gruppearbejdet kan struktureres ud fra. Disse temaer kunne eksempelvis være:

- Vikinger som handelsfolk og/eller krigere
- Borgene – som indgang til at behandle politik, statsdannelse og nationalt fællesskab
- Samfundsstruktur
- Kultur – tro og religion
- Teknologier (nok primært skibe og våben)

³ 1991: s. 7.

⁴ 2001: s. 42.

⁵ Ibid.: s. 38.

I flere af temaerne – ikke kun det sidstnævnte – vil der åbenlyst være en mulighed for at bringe den teknologihistoriske vinkel i spil, og et besøg på Vikingskibsmuseet og/eller Trelleborg bliver således endnu mere relevant. Ligesom formidlingen på de to museer kan give et indblik i at historiefaget trækker på andre discipliner og videnskabelige tilgange i bestræbelsen på at opnå viden om fortiden.

Ud fra de valgte emner er det hensigten, at grupperne indledningsvist skal arbejde med at indkredse og præcisere deres specifikke emne ved at opstille spørgsmål til dette. Endvidere får hver gruppe udleveret minimum en kilde, der vedrører emnet. Kilden skal behandles med kildekritiske begreber og behandlingen af kilden skal indgå som et punkt i elevernes præsentation af emnet. Ud over den udleverede kilde skal eleverne naturligvis selv finde og vurdere andre materialer, der kan belyse det valgte emne. Denne del af forløbet kan passende starte med at eleverne har læst om kildekritik og historisk metode, og af læreren får en introduktion til begreberne. Her kan dele af Olden-Jørgensens tekst udgøre grundlaget, for ud over det 'håndværksmæssige' – at eleverne får de fornødne redskaber til at vurdere og anvende historiske kilder – er det vigtigt at eleverne opnår en forståelse for det funktionelle kildesyn, og at de selv spiller en rolle for hvilken viden vi uddrager af kilderne.⁶

Som en indledende øvelse i kildekritik bruges den store Jellingsten som eksempel på en kilde, der både kan behandles som levn og beretning for at aktivere i hvert fald dele af det kildekritiske begrebsapparat. Endvidere bliver den store Jellingsten genbrugt i forløbets sidste del, som indgang til brugen af historie.

Del 3: Historiebrug

Den afsluttende del indledes med en film, der viser, hvordan Jellingstenene er blevet tolket som kilde og brugt gennem tiden samt hvordan ikke bare stenene, men hele Jellingmonumentet i dag konstituerer et nationalt erindringssted – hermed berører vi historien som en identitetsskabende faktor. Benedict Anderson beskriver nationer som forestillede (politiske) fællesskaber, og i forlængelse heraf kan man inddrage begrebet *kollektiv erindring*.⁷ Jeg tager her udgangspunkt i Anette Warrings vurdering af begrebet (men udelader en lang beskrivelse af begrebets udvikling og indhold).⁸ Her betragter hun erindringssteder (f.eks. nationale monumenter, mindedage, personer eller historiske begivenheder) som rum, hvor grupper af mennesker samles ”... *for at skabe en fælles fortid – et forestillet erindringsfællesskab*.”⁹ Det har betydning, at folk er fælles om at erindre de samme steder, ”... *men heraf følger ikke automatisk, at folk er fælles om erindringens indhold. Men ved at skabe fælles rum for erindring udbreder erindringsstederne illusionen om en fælles eller kollektiv erindring*.”¹⁰

Dette fører tilbage til Jenkins og hans syn på historie som en diskursiv praksis, for her bliver det interessant at kigge på hvilke fortolkninger af fortiden, der opnår forrang frem for andre i relation til begrebet kollektiv erindring. Det er imidlertid ikke hensigten at eleverne skal foretage en analyse af

⁶ 2011: s. 43-86.

⁷ 2006: s. 6.

⁸ Warring, 1996: s. 205-231. Bogen er en del af en større – anbefalingsværdig også selv om den har nogle år på bagen – skriftserie, der fokuserer på humanistisk historieformidling ud fra mange forskellige, men særdeles interessante vinkler.

⁹ Ibid: s. 228.

¹⁰ Ibid.

vikingerne som kollektiv erindring, men at denne tilgang til historiebrug kan nævnes i forbindelse med en diskussion af filmen.

I stedet rundes forløbet af med at inddrage forskellige eksempler på brug af vikingerne i historien, som de tager sig ud i Nationalmuseets udgivelse ”Vinkler på vikingetiden” (se litteraturlisten). Disse forskellige repræsentationer skal gerne betone, at fortiden tolkes ud fra vores egen nutid, og at fremstillingerne af vikingerne ikke er faste og endegyldige, men tværtimod er et udtryk for den tid, det sted og den situation, de er produceret i.

Kollektiv erindring, erindringssteder og vel sagtens historiebrug i det hele taget er nært forbundet med begrebet *historiebevidsthed*, der defineres som kombinationen af vores fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning. Det vil sige som en art procesforhold mellem fortid, nutid og fremtid i vores bevidsthed.¹¹ Begrebet rummer en forestilling om, at vores (menneskets) handlinger skabes ud fra en fortolkning af fortiden, en forståelse af nutiden samt en forventning til fremtiden.

Historien er derfor aldrig noget definitivt og afsluttet, men forandrer sig i takt med forandringer netop i nutidsforståelsen og forventningerne til fremtiden. Ud fra denne betragtning er historien således ikke det samme som viden om fortiden. I relation til forløbet handler det om, at eleverne får en bevidsthed om hvordan historien bliver til og at fortolkningerne af fortiden afhænger af fortolkerens samtidsforståelse og forventninger til fremtiden. Det vil sige en bevidsthed om historiens kontekstafhængighed. Med andre ord er forløbets afsluttende del således beregnet på, at få eleverne til at reflektere over mennesket som historieskabt og historieskabende, hvilket, som nævnt indledningsvist, er et af de faglige mål, som det har været intentionen at berøre.

¹¹ Bryld, 2001: s. 217.

Litteratur – og kildeliste

Trykte kilder:

Anderson, B. (2006): *Imagined Communities*. London, Verso.

Bryld, C. (2001): *Kampen om HISTORIEN*. Roskilde, Roskilde Universitetsforlag.

Jenkins, K. (1991): *Re-thinking history*. London, Routledge.

Kjeldstadli, K. (2001): *Fortiden er ikke hvad den har været – en indføring i historiefaget*. Roskilde, RUCs Forlag.

Olden-Jørgensen, S. (2011): *Til kilderne! – Introduktion til historisk kildekritik*. København, Gad.

Warring, A. (1996): *Kollektiv erindring – et brugbart begreb?* I: Jensen, B.E., Nielsen, C.T. og Weinreich, T. (red.): *Erindringens og glemslens politik*. Roskilde, Roskilde Universitetsforlag.

Elektroniske kilder

Danmarkshistorien.dk:

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/historiebrug/> (26.03.2018)

Folkedrab.dk:

<http://holocaust.inforce.dk/sw342.asp> (26.03.2018)

Nationalmuseet & Skoletjenesten:

https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/natmus/undervisning/dokumenter/Vinkler_paa_vikingetiden_Vikingeanologi_undervisning.pdf Side 95-11 (25.03.2018)

Undervisningsministeriet:

<https://uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/fag-og-laereplaner/laereplaner-2017/htx-laereplaner-2017> (25.03.2018)

Youtube.com

<https://www.youtube.com/watch?v=S3pNFJIdk2I> (28.03.2018)

Mulige kilder til forløbet

En arabisk købmands beretning om Hedeby, ca. 950:

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/en-arabisk-koebmands-beretning-om-hedeby/> (26.03.2018)

Den Angelsaksiske Krønike 789-954:

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/den-angelsaksiske-kroenike-787-954/>
(26.03.2018)

Ibn Fadlan: om vikingernes (ar-rus') skikke, ca. 922:

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/ibn-fadlan-om-vikingernes-ar-rus-skikke-ca-922/> (26.03.2018)

Ottar og Wulfstans nordiske rejsebeskrivelser, ca. 890:

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/ottars-og-wulfstans-nordiske-rejsebeskrivelser-ca-890/> (26.03.2018)

Uddrag af Widukinds Sakserkrønike – Harald Blåtand og Poppo:

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/uddrag-af-widukinds-sakserkroenike-harald-blaatand-og-poppo/> (26.03.2018)

Forsideillustration:

Duda.dk:

<https://www.duda.dk/Grundfag/Historie/Vikinger/vikinger.html>

Billede redigeret ud - EMU

Idéhistorie HTX Del A, Forår 2018
Portefølje 2: Teknologihistorie / Idéhistorie
”Det er ikke krig, men simpelthen myrderi”
Af: Peter M. Nielsen

Indhold

”Det er ikke krig, men simpelthen myrderi”	2
Indledning.....	2
Faglige mål	2
Krig som case.....	2
Indfaldsvinkler til casen.....	3
Skitse til forløb	4
Forskelle og konsekvenser i tilgang	6
Litteratur- og kildeliste	7
Bilag 1.....	9

”Det er ikke krig, men simpelthen myrderi”¹

Indledning

Denne opgave (portefølje 2) beskriver en case og et undervisningsforløb, der omhandler den teknologihistoriske og den idéhistoriske dimension i Idéhistorie B. Dele af det skitserede undervisningsforløb introducerer eleverne for forskellige tilgange til studiet af teknologi og idéer, men forløbet behøves ikke nødvendigvis at have en introducerende karakter. Eleverne kan med fordel have stiftet bekendtskab med forskellige tilgange til de to dimensioner forud for forløbet. Så afhængig af elevernes forkundskaber, kan forløbet således justeres efter behov og de dele der har introducerende karakter, kan udelades.

Faglige mål

Alt efter hvordan indholdet i læreplanens faglige mål fortolkes, er det intentionen, at det skitserede forløb bringer følgende faglige mål og kernestof i spil:

Faglige mål:

- Redegøre for væsentlige idéhistoriske og teknologihistoriske udviklingslinjer og begivenheder fra oldtiden til i dag
- Analysere udvalgte historiske, kulturelle, samfunds- og videnskæssige omstændigheder for teknologisk innovation, fra det lokale til det globale
- Analysere konkrete faglige problemstillinger under inddragelse af forskelligartet historisk materiale.

Kernestof:

- Idehistoriske, teknologihistoriske og almenhistoriske udviklingslinjer fra oldtiden til i dag

Krig som case

Casen handler overordnet om *krig*. Krig rummer en næsten udtømmelig mangfoldighed af perspektiver, som en behandling og analyse af emnet kan tage udgangspunkt i. Krig omfatter, med krigshistorikeren John Keegans ord, meget mere end politik; ”... krig er altid et udtryk for kultur, ofte bestemmende for kulturformen og i nogle samfund ligefrem selve kulturen.”² Sagt på en anden måde er det altså ikke en urimelig påstand, at krig (og konflikt) – hvad enten vi vil det eller ej – kan betragtes som et grundvilkår i den menneskelige eksistens. Men krig er ikke bare krig. Fænomenets væsen antager forskellige former i forskellige historiske perioder, ligesom synet på og bevidstheden om krig kommer til udtryk på forskellig vis gennem historien – og ofte formes ud fra eller i sammenhæng med den (våben)teknologiske udvikling.

Som konkret historisk nedslagspunkt er valget faldet på Første Verdenskrig. En krig, der udgør det store skel i det 20. århundrede og som for alvor indvarslede krig på et industrielt niveau, nye

¹Titlen er taget fra krigsveteranen Morten Kamphøveners bog ”Det slesvigske regiment” fra 1919 og er gengivet i Claus Bundgård Christensens bog ”1914-1918 – Danskere på Vestfronten.

²Keegan, 2000: s. 32.

våbenteknologier og betingelser for krig og krigsførelse. De færreste havde i 1914 nogen anelse om, hvad en moderne storkrig indebar og mange antog, at krigen ville være hastigt udført og hurtigt overstået. Ingen havde forudset, at verdenskrigen ville udvikle sig til en udmattelseskrig, og få karakter af at være en total krig, der gradvis inddrog større og større dele af de krigsførende staters produktionsapparater. Dermed blev krigen ikke kun en krig mellem hære, men også mellem fabrikker, omfattende statslig regulering på en lang række områder, og i det hele taget mobilisering af det civile samfund i krigsindsatsen.

Første Verdenskrig var grundlag for nogle vældige samfundsmæssige omkalfatringer, der stadig, her knapt 100 år efter krigens afslutning, spiller en rolle. Som case rummer krigen derfor mulighed for at give eleverne indblik i nogle væsentlige almenhistoriske udviklingslinjer. Den teknologihistoriske dimension kommer i spil gennem de 'nye' våbenteknologier, der introduceres på slagmarken under krigen. Her er det væsentligt, at eleverne bliver trænet i en kontekstuel tilgang til analysen af teknologisk udvikling. En tilgang som eksempelvis beskrives af David Nye i litteraturen til kursusgang 2.³ Tilgangen beskrives mere elevnært i grundbogen *Menneskeskabt*, der har en gennemgang af forskellige opfattelser af teknologihistorie.⁴

Det følger heraf, at teknologien og brugen af den har nogle konsekvenser, der virker tilbage på samfundet og har betydning dels for måden hvor på mennesker omgås teknologien og dels på relationerne mellem mennesker. Her bringes det idéhistoriske perspektiv på banen ved at lade eleverne arbejde med principperne for krig, som de tager sig ud i den såkaldte *Just War Theory*.⁵ *Just War* – retfærdig krig – opererer med en konvention for hvorfor krige udkæmpes og retfærdiggøres (Jus ad Bellum), principper eller regler for selve krigsførelsen (Jus in Bello) og endelig principper, der skal guide de krigsførende parters adfærd efter krigshandlingernes ophør (Jus post Bellum).⁶

Indfaldsvinkler til casen

En teknologihistorisk indfaldsvinkel på casen kan tage udgangspunkt i maskingeværet. Her er det en glimrende introduktion til emnet at vise første del (af 3) af dokumentarfilmen *Maskingeværets Historie*.⁷ Der findes andre, og sikkert glimrende, film, der behandler maskingeværet. Men valget falder på denne film fordi, den på fornuftig vis inddrager maskingeværets udvikling og brug før Første Verdenskrig. Filmen giver et instruktivt eksempel på en teknologi, der udvikles på baggrund af civil teknologi (en såmaskine), og ud fra en tanke om, at geværets effektivitet kunne virke decideret fredsskabende, eller i de mindste ville medføre færre dræbte soldater. Desuden sættes teknologien i relation til temaer som kolonialisme og kolonikrige, menneskesyn, og nationalisme, våbenhandlers rolle samt udvikling og introduktion af den øvrige våbenteknologi, som Første Verdenskrig er kendt for.

Netop fordi, filmen sætter maskingeværet ind i en række sammenhænge, kan den fungere som et godt afsæt for at introducere eleverne for ANT som teknologihistorisk analyseredskab. Det

³ Nye, 2006: s. 211-212

⁴ Andersen, Lundsgaard og Lund, 2013: s. 41-42

⁵ IEP: <http://www.iep.utm.edu/justwar/>

⁶ Ibid: s. 1

⁷ Sendt 25.10.2012 på DR2. Filmen er ikke længere tilgængelig online men må rekvireres ad anden vej.

frembyder umiddelbart nogle vanskeligheder at finde en god og eksemplificerende tekst om ANT, som egner sig til elevbrug. En præsentation – om end kortfattet – findes i *Menneskeskabt*.⁸ Denne præsentation kan dog næppe stå alene, men må suppleres med en lærergennemgang af begrebet ud fra et eksempel. Tanken er, at en ANT-tilgang med udgangspunkt i maskingeværet som aktør kan åbne elevernes øjne for det komplekse væv af relationer, som indgår i teknologien og som den er en del af.

En anden model, der kan introducere eleverne til den kontekstuelle tilgang til teknologihistorisk analyse, er Thomas P. Hughes' model for udviklingen af store teknologiske systemer (LTS). Hughes opererer som bekendt med fire faser, og Schmidt beskriver disse i sammenhæng med den militære revolution i perioden 1450-1700.⁹ Ved at inddrage denne tekst får eleverne viden om våbenteknologiens udvikling i tidligere tider, men bibringes samtidig det perspektiv, at forandringer i våbenteknologi og det militære system ikke foregik isoleret fra de omgivende samfund, men tværtimod havde stor betydning for disses indretning og udvikling i form af statsdannelser og -former. Dermed knyttes også an til casens idéhistoriske dimension, da den militære revolution har stor indflydelse på opfattelsen af den retfærdige krig (Just War).

Her er det meningen, at eleverne ved at arbejde med teorien om retfærdig krig bliver introduceret til begrebshistorisk analyse. Hvor vidt 'krig' regnes som et grundbegreb hos Koselleck skal være usagt, men ved at tale om 'retfærdig krig' får begrebet en flertydighed og historicitet, der kan gøres til genstand for en begrebshistorisk tilgang.¹⁰ En god introduktion til teorien om den retfærdige krig findes hos Andersen, der samtidig nævner en mængde teoretikere, der gennem historien har beskæftiget sig moralsk og juridisk med krig, og som kan danne grundlag for både diakron og synkron analyse.¹¹ Endelig lægger den idéhistoriske vinkel op til, at eleverne skal anlægge etiske og teknologifilosofiske perspektiver på den retfærdige krig. Her vil det absolut være en fordel, hvis eleverne tidligere er blevet introduceret for disse perspektiver.

Skitse til forløb

Indhold	Materialer
<ul style="list-style-type: none"> • ANT Introduktion til modellen ANT-analyse med udgangspunkt i en teknologi: Maskingeværet – og filmen. Eleverne analyserer sig selv frem til flere aktører og netværk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekst som lektie: <i>Menneskeskabt</i>: s. 249-250 • Film: <i>Maskingeværets historie</i> (del 1 af 3). Sendt 25.10.2012 på DR (udløbet).

⁸ Andersen, Lundsgaard og Lund, 2013: s. 249-250.

⁹ Ruby Schmidt, Peter, 2008.

¹⁰ Koselleck, : s. 68-72

¹¹ Andersen, 2014: <http://baggrund.com/den-retfaerdige-krigs-teori/>

<p>Opsamling (klassesdiskussion) – der tegnes netværk på tavlen</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • LTS (Store teknologiske systemer) – Hughes' fase-model 	<p>Læreroplæg med udgangspunkt i: Den militære revolution 1450-1700.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne læser s. 5-7
<ul style="list-style-type: none"> • Gruppeøvelser¹² Eleverne inddeles i grupper omkring følgende emner: <ol style="list-style-type: none"> 1) Kampvognen 2) Fly 3) U-både 4) Forløbet af 1. Verdenskrig 5) Samfundsmæssige konsekvenser af 1. Verdenskrig 6) Etik/teknologifilosofi i relation til våbenteknologi <p>Gruppearbejdet afsluttes med mundtlige præsentationer for klassen med tilhørende PowerPoint eller lignende.</p>	<p>Opgaver Se bilag 1 for opgaver.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hvad er krig – hvad forstår vi ved begrebet krig? 	<ul style="list-style-type: none"> • Indledende øvelse der skal aktivere elevernes forforståelse
<ul style="list-style-type: none"> • Begrebshistorie: Den retfærdige krig • Gruppearbejde Udmøntes i klassesdiskussion (med brug af padlet). 	<ul style="list-style-type: none"> • Baggrundslæsning: Den retfærdige krigs teori (Nikolaj Andersen) • Tekster (med udgangspunkt i baggrundslæsningen: <ul style="list-style-type: none"> - Augustin - Thomas Aquinas - Hugo Grotius - Carl von Clausewitz - Konventioner: Haag og Geneve - Soldaternes syn på Første Verdenskrig gennem deres beretninger. Desuden Kellogg/Briand-aftalen (1928) - Eventuelt: Nürnberg-processen og tiden efter Anden Verdenskrig

¹² Nogle dele af denne sekvens i forløbet er afprøvet i praksis i Teknologihistorie C. Øvelsen er lavet med differentiering for øje, hvor nogle elever motiveres af et fokus på en konkret teknologi, mens andre gerne tager livtag med et bredere perspektiv og lidt mere abstrakte begreber. I øvrigt forudsættes det, at eleverne har stiftet bekendtskab med teknologibegrebet (teknik, viden, organisation og produkt) på forhånd.

	Forståelse af krig i dag: Artikler (Kristeligt Dagblad: Hvornår er en krig en krig?) (www.fmn.dk : Krig/væbnet konflikt)
<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan forstås krig i dag / Hvilken rolle spiller den våbenteknologiske udvikling. <p>Klassediskussion på baggrund af udvalgte tekster.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Henriksen, Lars: <i>Hvornår er en krig en krig?</i> • BBC.com: http://www.bbc.com/news/technology-40995835 • Kold, Claus: <i>Virker krig overhovedet</i> https://www.information.dk/2007/07/virker-krig-overhovedet • Forsvarsministeriet: http://www.fmn.dk/videnom/Pages/Krigvaebnetkonflikt.aspx • Wikipedia: https://da.wikipedia.org/wiki/Krig

Forskelle og konsekvenser i tilgang

Som ovenstående forløb er beskrevet kan man måske godt argumentere for, at det opererer med en for skarp adskillelse mellem den teknologihistoriske og den idéhistoriske tilgang. Det er imidlertid ikke intentionen, og det forekommer i det hele taget heller ikke konstruktivt at foretage en sådan adskillelse.

Det kan være en styrke ved den teknologihistoriske tilgang, at den har et konkret fokus i form af en teknologi, hvilket, set fra elevernes perspektiv, måske gør den nemmere at gå til. Omvendt åbner den idéhistoriske tilgang for nogle bredere perspektiver, en større ramme, at se den konkrete teknologi i, og dermed for at bevæge eleverne bort fra et alt for snævert fokus på teknologiens betydning. Spørgsmålet er derfor hvilket udgangspunkt til casen man vælger og dermed hvilke metoder, der bliver bragt i spil. I virkeligheden kunne forløbet vendes på hovedet, og med lige så god ret starte med den idéhistoriske tilgang. Pointen bliver således, at de to forskellige tilgange skal ses som hinandens supplement, og at der reelt er tale om forskellige vinkler til at belyse samme emne.

Tingene skal ses i en sammenhæng.

Litteratur- og kildeliste

Trykte kilder

Andersen, S.B., Lundsgaard, S. og Lund, E. (2013): *Menneskeskabt – grundbog i teknologihistorie*. Nyt Teknisk Forlag, København.

Bundgård Christensen, Claus (2009): *Danskere på Vestfronten 1914-1918*. Gyldendal / Nordisk Forlag, København.

Keegan, John (2000): *Krigens Historie*. Rosinante, København.

Koselleck, R (): *Begrebshistorie og Socialhistorie*. Tekst hentet fra Blackboard (uden år).

Nye, David E. (2006): *Technology Matters*. The MIT Press, Cambridge, MA.

Schmidt, Peter Ruby (2008): *Den militære revolution 1450-1700*. Erhvervsskolernes Forlag, Odense.

Vejledning Idéhistorie B, HTX 2017

Kilder fra nettet:

Andersen, Nikolaj (2014): *Den retfærdige krigs teori*. I: Baggrund, Århus Universitet

<http://baggrund.com/den-retfaerdige-krigs-teori/> (02.05.2018)

BBC.com:

<http://www.bbc.com/news/technology-40995835> (02.05.2018)

Forsvarsministeriet (fmn.dk):

<http://www.fmn.dk/videnom/Pages/Krigvaebnetkonflikt.aspx> (02.05.2018)

Internet Encyclopedia of Philosophy:

<http://www.iep.utm.edu/justwar/> (02.05.2018)

Henriksen, Lars (2006): *Hvornår er en krig en krig?* I: Kristeligt Dagblad, 15. juli.

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/hvorn%C3%A5r-er-en-krig-en-krig> (27.04.2018)

Cold, Klaus (2006): *Virker krig overhovedet*. I: Information, 7. august.

<https://www.information.dk/2007/07/virker-krig-overhovedet> (02.05.2018)

Wikipedia.dk:

<https://da.wikipedia.org/wiki/Krig> (04.05.2018)

Film

The History of the Machine Gun: Discovery Channel, Canada, (uden år).

Forsideillustration:

C. R. W. Nevinson: La Mitrailleuse (1915)

https://www.google.dk/search?q=nevinson&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi_0vTirOzaAhXRmLQKHWx9A4wQ_AUoAXoECAAQAw&biw=1163&bih=536#imgrc=BnICISusvoeQzM: (04.05.2018)

Bilag 1

Opgaver til gruppearbejde:

Kampvognen

1. Lav en teknologianalyse af den første engelske kampvogn (tank)
2. Hvorfor bliver kampvognen udviklet? Hvad er den et svar på / modtræk til?
3. Hvilke krav stiller udviklingen af anden krigsteknologi til den videre udvikling af kampvognen?
4. Hvordan bliver kampvognen videreudviklet?

Materiale til at starte på:

I-bog (Systime) afsnit 1.3-1.4 og afsnit 13.

Fly

1. Redegør kort for flyvemaskinens tidlige historie – og for dens brug i Første Verdenskrig
2. Lav en teknologianalyse af flyvemaskinen med særlig fokus på viden (herunder fysikken bag flyvemaskinens virkemåde – aerodynamik)
3. Inddrag Hughes' fasemodel omkring store teknologiske systemer til at belyse flyvemaskinens videre udvikling (herunder også den teknologiske videreudvikling)

Materiale til at starte på:

I-bog (Systime) afsnit 1.3 og 1.4 samt afsnit 15 og 31.

U-både

1. Redegør kort for u-bådens tidlige historie – og for dens brug i Første Verdenskrig
2. Lav en teknologianalyse af u-båden med særlig fokus på viden
3. Hvordan fungerer u-båden i kamp – og hvilke modtræk kan man gøre?

Materiale til at starte på:

Søren Nørby: At sejle under vandet (Erhvervsskolernes Forlag, 2008)

Førløbet af Første Verdenskrig

1. Hvordan og hvorfor startede Første Verdenskrig?
2. Lav en tidslinje med vigtige begivenheder (slag osv.)
3. Vestfronten: Beskriv krigen (og tilværelsen) i skyttegravene

Materiale til at starte på:

Niels H. Kragh-Nielsen: Sønderjyder i den store krig 1914-1918 (Inst. For Sønderjysk Lokalhistorie og Historisk Samfund for Sønderjylland, Aabenraa, 1993).

Konsekvenser af Første Verdenskrig

1. Beskriv de samfundsmæssige, politiske og økonomiske konsekvenser af krigen (her kan I bl.a. se nærmere på kvindernes rolle, de sociale klasser osv.).
2. Hvilke politiske ideologier bliver dominerende i tiden mellem Første og Anden Verdenskrig? Hvilken betydning får de for den videre historie?
3. I filmen om maskingeværets historie får vi fortalt, at Gatling udviklede sig maskingevær med udgangspunkt i en såmaskine, han havde opfundet – men kan man finde eksempler på, at udviklingen af teknologi også går den anden vej? Afføder udvikling af krigsteknologi også teknologi til civilt brug, som i højere grad kommer samfundet til gavn?

Materiale til at starte på:

Skruen uden ende: s. 338-341

<http://danmarkshistorien.dk/forside/>

<https://kvinder.systeme.dk/index.php?id=145>

<http://www.historiefaget.dk/tidsperioder/mellemkrigstiden/>

Etik/teknologifilosofi – våbenteknologi

1. Redegør kort for forskellige holdninger til teknologi.
2. Hvilke holdninger til teknologi gør sig gældende i tiden omkring Første Verdenskrig? Ændrer holdningen sig efter krigen? – Giv eksempler og begrund disse.
3. Hvorfor accepterer vi krig? Hvorfor ikke bare forbyde krigsteknologi – eller er det overhovedet muligt?
4. I filmen om maskingeværets historie så vi, at våbenhandleren Zaharoff tjente mange, mange millioner dollars på at sælge våben. Kan man forsvare hans - og krigsindustriens - virke?
5. Kan våben gradueres i etisk forsvarlige /uforsvarlige våben?
6. Findes der regler for opførsel i krig?

Inddrag forskellige etiske positioner i jeres analyse – præsenter dem kort i forbindelse med jeres oplæg

Materialer til at starte på:

Karl Aage Kirkegaard: *Teknologifilosofi*, s. 37-44 og 54-60.

I-bog: Kap. 13.4 og kap. 24.5

Eller denne:

	Pligtetik	Nytteetik	Samtaleetik
Etikbestemmelse	Motivet	Konsekvens	Enighed om motiv og konsekvens
Omfanget	Individet	Samfundet	Gruppen
Teknologisyn	Teknologipessimister	Teknologioptimister	Teknologikritik
Demokratiopfattelse	Demokrati via veto	Demokrati via flertal	Demokrati via enighed
Eksempel	Boneloc (ingen eller meget få må komme til skade)	Bilisme (vi accepterer daglige dødsfald i trafikken)	Kun muligt at gennemføre lokale teknologibeslutninger
Hvad kan vi bruge etikkerne til?	At fravælge teknologi	At tilvælge teknologi	At både tilvælge og fravælge teknologi

Billede redigeret ud - EMU

Idéhistorie HTX Del A, Forår 2018

Portefølje 3: De lange linjer

”Homo communicatus”

Af: Peter M. Nielsen

Indhold

”Homo communicatus”	2
Indledning.....	2
Indfaldsvinkler til casen.....	2
Faglige mål	4
Forløbsbeskrivelse	4
Litteratur- og kildeliste	7
Bilag.....	8
Bogtrykkerkunsten og Hughes Fasemodel	8

”Homo communicatus”

Indledning

Denne opgave (portefølje 3) skitserer en case af epokal karakter til undervisningsbrug.

Forløbet er i første omgang udformet med henblik på brug i en klasse med studieretningen International Kommunikation (Kommunikation og IT), men kan naturligvis også bruges af andre studieretninger, hvis man finder det relevant.

Formålet er overordnet at introducere eleverne for den tilgang til idéhistorie, der beskæftiger sig med de lange linjer i menneskets historie. Netop fordi, eleverne skal arbejde med lange historiske stræk og forløbet således får en lidt overbliksskabende karakter, er det måske nok en fordel hvis eleverne forud har arbejdet dybdegående med andre perioder, teknologier og idéer, der kan bidrage med at sætte tingene ind i en kontekst.

Indfaldsvinkler til casen

Når et forløb skal gabe over meget lange historiske stræk, og når det samtidig, med en passende længde og fylde skal passe ind i en læreplan, der indbefatter mange andre ting – det vil sige ikke for langt og omfangsrigt – kan man argumentere for, at der nødvendigvis må gås på kompromis med nogle nuancer undervejs. Omvendt kan den epokale tilgang, ud fra elevernes synspunkt, anskueliggøre nogle store sammenhænge og dermed indeholde en forklaringskraft som mere tidsbegrænsede og kontekstualistiske tilgange ikke rummer i samme omfang.

Man kan også argumentere for, at en behandling af det lange tidsperspektiv giver bedst mening i relation til emner, der omhandler menneskets grundvilkår – altså forhold eller fænomener, der på en eller anden måde altid har været og altid er til stede. Til dette forløb har jeg valgt emnet *kommunikation* som omdrejningspunkt for casen. Kommunikation som emne åbner for mange spændende perspektiver, hvori fagets tre ben (idé-, teknologi- og almen historie) kan komme til udfoldelse.

I et evolutionært perspektiv kan man inddrage mennesket oprindelse, og hvad det er der adskiller mennesket fra (de andre) dyr. Her er der mange forskellige bud på hvad, der konstituerer mennesket. Lærebogen *Skruen uden ende* giver et teknologisk funderet bud på spørgsmålet, hvor det centrale er, at menneskets tillærte brug af redskaber nøje overleveres fra generation til generation.¹ Her bringes kommunikation kun antydningvist i spil. Et andet og centralt bud på menneskets oprindelse er formuleret af, blandt andre, Ole Høiris og går ud på, at det er særskilt menneskeligt, at vi er i stand til at kommunikere abstrakte begreber.² Kommunikation er altså et kendetegn ved menneskets natur. I samme artikel behandler Høiris spørgsmålet om hvilke opfattelser af menneskets oprindelse, der historisk har gjort sig gældende, Og selv om dette spørgsmål måske bevæger sig lidt ud over det specifikke emne (kommunikation), er det alligevel et relevant og spændende aspekt at inddrage i forløbet.

¹ Nielsen et al, 2008: s. 18.

² Høiris: <https://videnskab.dk/kultur-samfund/hvad-er-mennesket>

I forbindelse med relationen mellem menneske og kommunikation tales der traditionelt om fem faser eller kulturer i kommunikationsudviklingen:³

- Talesprogets opståen
- Skriftsproget
- Bogtrykket
- Energibaseret kommunikation
- Digital kommunikation

Disse fem faser eller kommunikationskulturer kan udmærket anskues som epokale pejlemærker og det er da også i vis forstand denne inddeling, der ligger til grund for forløbets udformning.

Men afhængig af hvilke kilder man konsulterer, og ligeledes afhængigt af hvordan sprog defineres, tidsfæstes menneskets begyndende brug af sprog til mellem 200-500.000 år siden. Derfor kan man, i forhold til at give forløbet endnu mere dybde, hæfte yderligere en fase på ovennævnte inddeling ved at inddrage før-sproglig kommunikation. Menneskets trang til og behov for at kommunikere og meddele sig til omverdenen er før-sproglig og dets kommunikationsmæssige historie indbefatter derfor en bevægelse ”... *from communication through objects and material metaphors to communication based increasingly on linguistic metaphors.*”⁴ Shryock og Smail beskriver også flere forskellige modeller til hvordan, hominidernes/menneskets historie kan inddeles tidsmæssigt, og kan således også udgøre en brugbar indfaldsvinkel.

Med den epokale tilgang, og ved at inddrage det dybe historiske perspektiv, kommer vi ud over den faghistoriske tankegang, at historien starter med skriftsprogets opståen og får dermed dannet bro over det skel mellem forhistorie og historie, der består i, at sidstnævntes genstandsområde baserer sig på adgangen til skriftlige kilder.⁵ Dermed betones også, at studiet af historien bør og kan trække på en række videnskabelige discipliner og allerede gør det. Både når det handler om forhistorisk såvel som historisk tid.

Man kan have det forbehold omkring historieskrivning der baserer sig på det dybe perspektiv og de lange linjer, at man ved at fokusere primært på strukturer og generelle tendenser søger – eller kommer til – at udviske vigtige personer/aktører og begivenheder fra historien. Hermed berøves historieskrivningen efter min mening en del af sin charme og rigdom, der jo netop består i, at personer/aktører kan gøre fortiden levende for eleverne (og os andre), og at begivenheder kan medføre store brud og forandringer – og behandlingen af disse er vel netop en væsentlig del af historiefagets (i alle dets afskygninger) berettigelse.

³ Bangsholm, 2010: s. 8-11.

⁴ Shryock og Smail, 2011: s. 48.

⁵ https://aktuelnaturvidenskab.dk/fileadmin/Aktuel_Naturvidenskab/nr-6/AN6-2013forhistorien.pdf

Faglige mål

Alt efter hvordan indholdet i læreplanens faglige mål fortolkes, er det intentionen, at det skitserede forløb bringer følgende faglige mål og kernestof i spil:

Faglige mål:

- Redegøre for væsentlige idéhistoriske og teknologihistoriske udviklingslinjer og begivenheder fra oldtiden til i dag
- Analysere udvalgte historiske, kulturelle, samfunds- og videnskabsmæssige omstændigheder for teknologisk innovation, fra det lokale til det globale
- Diskutere aktuelle problemstillinger med udgangspunkt i fagets perspektiver, herunder reflektere over mennesket som historieskabt og historieskabende.
- Analysere konkrete faglige problemstillinger under inddragelse af forskelligartet historisk materiale

Kernestof:

- Idehistoriske, teknologihistoriske og almenhistoriske udviklingslinjer fra oldtiden til i dag
- Erkendelsesteoretiske, etiske, livsfilosofiske og kulturelle aspekter ved udvikling og brug af teknologi

Forløbsbeskrivelse

Nedenfor skitseres undervisningsforløbet. Jeg har ikke lavet en detaljeret lektionsplan, men i stedet udformet en mulig sekvensering af forløbet med tilhørende beskrivelse af indhold og materialer. I beskrivelsen er der med tal i parenteser henvist til det materiale, der indgår i sekvensen. I forløbet udgør en lektion 45 minutter.

Sekvens 1: Menneskets oprindelse

Indhold:

Eleverne har på forhånd læst en tekst, der advokerer for at inddrage den dybe historie i studiet af menneskets historie (1). Indledningsvist præsenteres eleverne således for den tilgang til epokal historieskrivning, der ligger i de lange linjers perspektiv.

I denne sekvens præsenteres menneskeartens udvikling og tidligste historie, og der skal ses nærmere på hvordan mennesket adskiller sig fra andre dyrearter. Til at starte med vises en film (2) af ca. 15 minutters varighed, der fortæller om menneskets evolution og som undervejs blandt andet antyder hvilken rolle kommunikation har spillet i denne proces. Filmen giver anledning til en diskussion om hvordan, vi kan vide noget om de tidligste tider og om hvordan idéhistoriefaget med fordel kan trække på andre akademiske fag som eksempelvis antropologi, (eksperimentel) arkæologi og biologi.⁶ Hermed bringes også et kildekritisk perspektiv på banen; hvordan skal vi forholde os til før-skriftlige kilder?

⁶ https://aktuelnaturvidenskab.dk/fileadmin/Aktuel_Naturvidenskab/nr-6/AN6-2013forhistorien.pdf

Som illustration af hvor kort menneskets historie tager sig ud i et dybt historisk perspektiv kan man kigge på forskellige forskeres inddelinger af menneskets udvikling (3). Modellerne kan – via et læreroplæg – give en anden vinkel på filmens indhold. Samtidig betoner modellerne faktorer som sprog, og mennesket som socialt væsen, og er derfor et godt afsæt til at nærme sig kommunikations betydning for menneskets udvikling.

Sekvensen rundes af med et idéhistorisk perspektiv, hvor Høiris' artikel (4) danner grundlag for et overblik over og diskussion af hvordan mennesket historisk set er blevet italesat.

Materialer:

1. https://aktuelnaturvidenskab.dk/fileadmin/Aktuel_Naturvidenskab/nr-6/AN6-2013forhistorien.pdf
2. Video: <https://www.bighistoryproject.com/chapters/4#human-evolution> (Varighed: ca. 15 min.)
3. Shryock og Smail: *Deep History: the Architecture of Past and Present*, s. 44-49
4. <https://videnskab.dk/kultur-samfund/hvad-er-mennesket>

Varighed: 1-2 lektioner.

Sekvens 2: Mennesket – et kommunikerende dyr

Indhold:

For at knytte an til første sekvens indledes med at eleverne har orienteret sig i to tekster (1 og 2), der giver en henholdsvis biologisk-sproglig og en teknologisk vinkel på menneskets oprindelse og evolution. Teksterne giver anledning til en diskussion omkring hvad det egentligt er, der adskiller mennesket fra andre dyr.

Med udgangspunkt i spørgsmål om hvorfor og hvordan mennesket har kommunikeret allerede fra de tidligste tider, og hvad de kommunikerede om, foretager vi et nedslag i hulemalerier. Hvad kan de fortælle os noget om og hvordan kan vi bruge dem som kilde til tidligere menneskers verden, forestillinger og lignende.

Herefter bevæger vi os videre til de fem, tidligere nævnte, kommunikationskulturer (3). En kort præsentation af de fem faser tjener til at skabe et indledende overblik. Derefter gruppearbejde hvor eleverne udformer tidslinjer (gerne interaktivt) over udviklingen af kommunikationsteknologi i de forskellige faser, og samtidig (så godt som det nu lader sig gøre) sætter denne udvikling ind i en samfundsmæssig kontekst og giver bud på hvordan denne udvikling præger og forandrer menneskelige relationer. Afslutningsvis sammenlignes med andre gruppers bud.

Materiale:

1. <http://www.biokemi.org/biozoom/issues/522/articles/2363> (især s. 2-3)
2. Nielsen, K. et al.: *Skruen uden ende*, s. 17-20
3. Bangsholm, Claus: *Det kommunikerende menneske*, s. 7-11

Varighed: 1-2 lektioner

Sekvens 3: Skriftsprog og bogtrykket

Indhold:

Med udgangspunkt i *Menneskeskabt* (1) gennemgås skriftsprogets udvikling og dets betydning for opkomsten af såkaldte komplekse (by)samfund. Dernæst dvæler vi ved Gutenbergs bogtryk – hvad er det for en teknologi og hvilken betydning fik den? Med udgangspunkt i Hughes' fasemodell (2) (selv om den er udformet med henblik på at analysere senere teknologiske systemer) arbejder eleverne med at indhente informationer (3) om teknologien og dens spredning samt at argumentere for deres brug af modellen. Der kan endvidere perspektiveres til udviklingen af trykkekunst i Kina, lige som konsekvenserne af trykkekunsten bringer temaer så som spredning af viden, det naturvidenskabelige gennembrud, demokratisk offentlighed og censur i spil.

Materialer:

1. Andersen, S., Lundsgaard, S. og Lund E.: *Menneskeskabt – Grundbog i teknologihistorie*, s. 54-67
2. Øvelse: se bilag 1
3. Eksempelvis:
Andersen, S., Lundsgaard, S. og Lund E.: *Menneskeskabt – Grundbog i teknologihistorie*, s. 149-151 og 159
Nielsen, K., Nielsen, H. og Jensen, H.: *Skruen uden ende*, s. 87-92

Varighed: 2 lektioner.

Sekvens 4: Det evigt kommunikerende menneske

Indhold:

I en tidligere sekvens har eleverne arbejdet med spørgsmålet om hvordan og hvorfor de tidlige mennesker kommunikerede, og hvad de kommunikerede om. Det samme spørgsmål kan med god ret stilles til nutiden. Nøgleordene i denne sekvens er derfor informationssamfundet og den digitale kommunikationskultur. Hvilken rolle spiller kommunikation for måden hvorpå vi indretter vore samfund, hvilke konsekvenser har moderne kommunikationsteknologi og hvad betyder det for det moderne menneske? Her kan eleverne med udgangspunkt i små øvelser (og egne erfaringer) diskutere forskellige aspekter af denne femte kommunikationskultur. Det kan eksempelvis være fake news, overvågning, Big Data, hvordan sociale normer og relationer påvirkes, debatkultur, viden og magt, en sammenligning mellem tidligere tiders portrætmaleri og nutidens selfies, og en hel masse andre ting.

Som afslutning kan *Into Eternity* (1) give ét perspektiv på fremtiden. Filmen handler om lagring af atomaffald og spørger hvordan vi på en forståelig måde kommunikerer til vores efterkommere for at advare dem om, at der ikke er tale interessante arkæologiske levn.

Materialer:

1. *Into Eternity: A Film for the Future*, 2010.

Varighed: 2-4 lektioner.

Litteratur- og kildeliste

Trykte kilder

Andersen, S., Lundsgaard, S. og Lund E. (2013): *Menneskeskabt – Grundbog i teknologihistorie*. Nyt Teknisk Forlag, København.

Bangsholm, Claus (2010): *Det kommunikerende menneske*. 2. oplag. Erhvervsskolernes Forlag, Odense.

Nielsen, K. et al (2008): *Skruen uden ende*. 3. udgave, 2. oplag. Nyt Teknisk Forlag, København.

Shryock, A. og Smail, D.L. (2011): *Deep History: the Architecture of Past and Present*. University of California Press, Berkeley.

Vejledning Idéhistorie B, HTX 2017.

Kilder fra nettet

Aktuelnaturvidenskab.dk:

https://aktuelnaturvidenskab.dk/fileadmin/Aktuel_Naturvidenskab/nr-6/AN6-2013forhistorien.pdf
(14.06.2018)

Bighistoryproject.com:

<https://www.bighistoryproject.com/chapters/4#human-evolution> (15.06.2018)

Biokemiskforening.dk:

<http://www.biokemi.org/biozoom/issues/522/articles/2363> (14.06.2018)

Systeme.dk:

<https://teknologihistorie.systeme.dk/index.php?id=524> (14.06.2018)

Videnskab.dk:

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/hvad-er-mennesket> (14.06.2018)

Film

Into Eternity: A Film for the Future. 2010.

Forsideillustration

Hackernoon.com:

<https://hackernoon.com/homo-sapiens-versus-the-internet-57fa096c09ab> (15.06.2018)

Bilag

Bilag 1:

Bogtrykkerkunsten og Hughes Fasemodel

Analyser bogtrykkerkunsten med Thomas Hughes' fasemodel. Argumentation for inddeling kan være fx antal udgivne bøger, læsekyndig andel af befolkningen, antal biblioteker og lign.

Fase	Årstal (ca.)	argumentation	bemærkninger
Opfindelses- og innovationsfase			
Spredningsfase			
Udviklingsfase			
Momentfase			

Brug Skruen uden ende, Pdf-fil om Hughes, Ibog og nettet som kilder og husk kildeangivelser.